

7 ELS HOMES, QUÈ, QUAN I ON?

cristina sánchez

Fins fa ben pocs dies era molt habitual parlar i sentir parlar de què passaria en el món amb el nou mil·lenni; ara que ja hi som –bé, per a alguns això no serà així fins al proper any– veiem que no ha passat res de nou, o si més no res de diferent del que ja passava a la darrereria del mil·lenni anterior. No és pas important canviar o no de dia, de mes, d'any, de segle o de mil·lenni, però sí que és important reflexionar sobre com és i què està passant, cap on va la nostra societat.

El tema que ens ocupa, el de la discriminació social de les dones, ha estat una de les qüestions cabdals del segle passat i també ho serà d'aquest, però de manera diferent. El segle XX és el segle de l'èxit públic de la majoria de reivindicacions de les dones. De fet aquestes van començar molt abans en la història i no han tingut el mateix calendari a tots els països –encara hi ha llocs on les dones no poden votar–, però podem afirmar que és en el segle XX que el moviment feminista s'ha generalitzat i ha aconseguit un dels seus triomfs més importants, fer de la lluita per a la igualtat de les dones una lluita de les institucions polítiques dels països occidentals desenvolupats.

Les reivindicacions de les dones i l'emergència en el debat públic de la construcció social del gènere han aconseguit que la societat de les nostres mares i àvies i la nostra tinguin diferències prou importants. Ara les dones gaudim dels mateixos drets de ciutadania que els homes. No ens cal permís dels nostres marits o pares per anar a treballar, per obrir una llibreta d'estalvis o per fer-nos el passaport. Anem a l'escola i estudiem el que volem, i casar-nos i tenir fills ja no és l'únic projecte de vida que podem escollir. Així i tot, encara hi ha dones que manifesten la seva esperança que l'arribada de dones a llocs importants –les presidències del Congrés i el Senat espanyols les ocupen dues dones per primera vegada– canviï la seva realitat, atrapada entre una societat que els diu que les coses han canviat i una vida quotidiana que els mostra minut a minut tot el contrari.

Evidentment és fonamental tenir un marc de legalitat jurídica no discriminatòria. També ho és que les dones ocupin diversos càrrecs de poder, sigui polític, econòmic, cultural...; però malgrat que tot això és indispensable, no és suficient –i tampoc garantia de res– perquè desaparegui la discriminació sexual en la nostra societat. Fins i tot ens enfrontem a una situació contradictòria: el nou escenari social s'emmiralla en aquests avenços, i està força estesa la creença que hem assolit la igualtat i que els casos en què no es dona obeeixen només a circumstàncies personals.

Aquest camí fins a la igualtat ha estat acompanyat de la reflexió científica sobre la situació social de les dones, reflexió esperonada pel moviment feminista i alhora base de noves reivindicacions. Les diferents anàlisis –des de diverses disciplines, camps i perspectives teòriques– van posar de manifest en el segle passat la desigualtat d'oportunitats de les dones en els diferents àmbits socials. No podem, però, parlar del passat i prou. Actualment les investigacions segueixen mostrant que la discriminació i la desigualtat encara existeixen, encara que les formes s'hagin tornat més subtils, més intangibles, menys manifestes i per tant més difícils d'explicitar i evidenciar. No hi ha traves legals perquè les dones estudiïn carreres tècniques, però la seva presència hi és minsa. No cal que ho diguin els estudis; tothom sap –les dones

Manifestació de dones a la Bisbal.

«Del paper social dels sexes en depen aspectes econòmics, socials i polítics».

també, encara que el discurs pugui ésser el contrari— que les possibilitats d'ésser contractada com a pilot s'acosten més a zero que no pas a l'infinit. I això no només perquè hi hagi algun estudi neurològic que afirmi que les dones s'orienten pitjor que els homes, sinó per raons més senzilles i quotidianes, que estableixen les relacions i les formes d'actuar de tots nosaltres com a membres de la societat: els pilots sempre han estat homes, els llocs de responsabilitat són per als homes, són més fiables els homes que les dones, si s'ha de triar millor que treballi un home —que són els responsables de la família—, etc.

Aquestes creences de l'imaginari social no només són coses de vells, encara que així acostumem a tractar-les, sinó que esdevenen un factor de pes per entendre per què hem aconseguit només la igualtat formal. La feina dels analistes és ara difícil: explicar els estereotips, els prejudicis i les prenocions, la seva importància i influència en la conducta social dels individus i també la necessitat i les vies per al seu canvi és tasca àrdua, no pas per una raó científica, sinó perquè els valors amb els quals estem socialitzats els incorporen com a naturals, i els discursos que els mostren com a consruïts són inconscientment rebutjats.

Aquesta no és, però, l'única qüestió pendent. L'altre punt clau de l'actual desigualtat entre els sexes se situa en l'àmbit de les tasques reproductives, enteses en el sentit més ampli del terme: tenir cura de les tasques domèstiques, dels fills, d'altres membres de la família, de les relacions de la llar i els seus membres amb la resta d'institucions socials, etc. El que ha canviat més al llarg del segle pas-

sat ha estat el contingut del paper social de les dones, que han incorporat a les seves tasques les més importants de les considerades fins al moment masculines: estudiar, treballar fora de casa, etc. No hi ha hagut, però, correspondència per part dels homes en la incorporació a les tasques femenines per excel·lència, les reproductives. Això ha generat una doble discriminació: d'una banda, el fet que les dones duguin una doble càrrega de responsabilitat social, conceptualitzada com a doble jornada i doble presència; de l'altra, que la «reproducció» segueixi essent, paradoxalment —sense reproducció no existiríem—, la gran oblidada de la nostra societat. Amb el nou mil·lenni ja no serveixen els discursos que pregonen que la societat no pot intervenir en l'àmbit més privat de tots, la família —bona prova d'això la tenim en la lectura diària de les notícies—, i tampoc podem seguir acceptant la manca de predisposició des de les institucions polítiques per generar noves condicions socials —per això serveixen les polítiques públiques— tant perquè es produeixi un repartiment més equitatiu de les tasques domèstiques i reproductives com perquè la societat les prioritzi i faciliti, sigui quin sigui el membre de la unitat familiar que les dugui a terme.

Si hagués fet aquest article el mil·lenni passat el títol hauria estat en femení; ara ja és hora que siguin els homes els que s'incorporin al canvi social. No és que ara els toqui, o que hàgim d'anar uns primers i després els altres, sinó que el que ha passat és que el paper social masculí no ha evolucionat en la mateixa mesura que ho ha fet el femení. El nou segle que acabem de començar ens hauria de permetre pronosticar que aquest nou mil·lenni serà el del triomf privat de la igualtat entre sexes, no per una posició ideològica determinada —que també ho és—, sinó perquè aquest és un dels grans reptes de la nostra societat actual. Del paper social dels dos sexes, de l'evolució del gènere, en depenen aspectes econòmics, socials i polítics clau, dels quals es parla més que d'aquest paper i amb els quals se n'obvia la relació. No podem seguir parlant de la plena ocupació i de la jornada de les 35 hores sense incloure en el model les dones com a població activa —ocupada, no aturada— de ple dret. No podem seguir parlant de la «necessitat» o no dels immigrants en les nostres economies sense afrontar aquest mateix debat. No podem seguir parlant de la baixa fecunditat i dels problemes dels joves sense tenir en compte què està passant amb el repartiment dels papers socials entre homes i dones dins de la família. No podem seguir preocupant-nos pel desenvolupament sostenible del tercer món pensant que el nostre ho ha estat, de sostenible, sense tenir present el paper de les dones en aquesta suposada sostenibilitat. La nostra societat ens ha encoratjat a ésser igual que els homes, però de fet els mitjans que ens ha donat per aconseguir-ho no han estat a l'alçada de les circumstàncies. Això és el que cal que canviï en aquest nou segle; tots i totes hi sortirem guanyant.